

Kunstenfestival 0090

Festival tegen de vooroordelen

Christine Delhaye

Sinds kort is het culturele landschap in Vlaanderen een nieuwe culturele organisatie rijker: Kunstenfestival 0090. Het biedt een overzicht van hedendaagse Turkse kunstvormen, met name op de terreinen muziek, theater, dans, film en beeldende kunst. 0090 verwijst naar de landcode om naar Turkije te bellen.

De organisatie van 0090 is in handen van drie Belgen met een Turkse achtergrond: Murat Can, Mesut Arslan en Aliye Kurumlu. Murat Can vertelt dat 0090 ontstaan is vanuit een gemis in het Vlaamse culturele veld. Om hieraan tegemoet te komen heeft de organisatie zich een tweeledig doel gesteld. Ten eerste wil 0090 deskundigheid ontwikkelen op het vlak van diverse programmering. Aangezien de culturele sector nog steeds 'wit' is, althans in de sectoren waar het beleid ontwikkeld wordt, is er weinig kennis aanwezig om buiten de eigen bekende terreinen te programmeren. Meer deskundigheid ontwikkelen betekent tegelijk ook het wegnemen van de vooroordelen over hedendaagse Turkse kunsten als zouden die zijn blijven steken op het niveau van de traditie en de folklore. Kunstenfestival 0090 wil juist een breed spectrum laten zien van hedendaagse kunsten.

'Istanbul is momenteel de echte artistieke motor van Turkije', zegt Can. 'De stad is een internationale broedplaats voor veel jonge kunstenaars, ook uit de omliggende landen zoals de Balkanlanden en Griekenland. Er wordt op veel terreinen dynamische kunst gemaakt die in niets beantwoordt aan het beeld dat de meeste mensen in het westen van Turkse kunst hebben.'

Een tweede belangrijke doelstelling van de organisatie is het zoeken naar een nieuw publiek. Op dit moment is de affiniteit van allochtonen met kunst nog zo goed als nihil. Dat heeft te maken met de specifieke migratiegeschiedenis. De mensen die hiernaartoe zijn gekomen, zijn vaak laaggeschoold en afkomstig van het platteland. Kunstenfestival 0090 wil de participatie van allochtonen aan de kunsten stimuleren, al is Can zich ervan bewust dat dit probleem niet in de eerste plaats kan worden opgelost door het culturele veld zelf, maar veeleer een probleem is van het onderwijs. Dat moet meer en gestructureerder aan cultuureducatie doen. Dat gebeurt al wel in het algemeen secundair onderwijs (vwo), maar het beroeps- en technisch onderwijs (hbo en vmbo) investeren hier nog veel te weinig in. En juist jongeren die naar laatstgenoemde scholen gaan, komen van huis uit niet met kunst in aanraking. Kunstenfestival 0090 wil zich inzetten om deze negatieve spiraal te doorbreken, in de wetenschap dat het effect minimaal zal zijn.

Overbodig worden

Om de vooropgezette doelen zo goed mogelijk waar te maken, heeft Kunstenfestival 0090 een vierledig plan uitgewerkt. Ten eerste wil de organisa-

tie deskundigheid onder allochtone jongeren bevorderen door hen kennis bij te brengen over kunst en cultuur, om op die manier het vak van organisator of programmamaker voor hen toegankelijk te maken. Concreet kan dat betekenen dat geïnteresseerden meegaan op prospectie naar Turkije of als vrijwilliger meedraaien tijdens het festival. Daarnaast is het ook de bedoeling de deskundigheid bij de Vlaamse culturele instellingen te bevorderen door bijvoorbeeld adviserend op te treden. 'Het uiteindelijke doel', zegt Can, 'is toch dat de reguliere instellingen zelf divers gaan programmeren en dat 0090 zichzelf overbodig maakt.'

Ten tweede wil Kunstenfestival 0090 functioneren als een ontmoetings- en creatieplatform. Dat betekent dat de organisatie kunstenaars met verschillende achtergronden samenbrengt, maar ze ook op financieel vlak en op het gebied van infrastructuur ondersteunt bij het maken van producties. Een derde belangrijke pijler is de jaarwerking. In de loop van het jaar worden er verschillende laagdrempelige activiteiten georganiseerd met als doel een nieuw publiek aan te boren. Deze activiteiten kunnen alle mogelijke genres behelzen: van theater en debat tot muziek en literatuur.

Het laatste aspect van het plan – en tegelijk ook het kristallisatiemoment van alle inspanningen op andere terreinen – is het jaarlijkse festival. In tegenstelling tot de activiteiten van de jaarwerking, waar de toegankelijkheid vooropstaat, staat tijdens het festival de artistieke kwaliteit voorop. Het festival is wel degelijk bedoeld voor alle mogelijke kunstliefhebbers. Bij de eerste editie van Kunstenfestival 0090 in 2004 was het publiek vrij gelijk verdeeld over Vlamingen en Vlamingen met een Turkse achtergrond. Bij het tweede festival was dat niet langer zo: ongeveer tachtig procent van het publiek bestond uit autochtone Vlamingen, twintig procent uit Vlamingen van Turkse komaf. 'Eigenlijk is dit een vrij logische ver-

deling', zegt Can, 'want de voorstellingen zijn niet in eerste instantie op toegankelijkheid geselecteerd. Daarom hecht Festival 0090 eraan om de promotie zeer doelgericht te voeren met medewerking van contactpersonen, organisaties en koepelorganisaties in de allochtone gemeenschappen, maar ook door tijdens het jaar met deze organisaties samen te werken.'

Actieve promotie

De Provincie Antwerpen (Open culturele centra) subsidieerde de eerste editie van het festival. In 2006 werd de Vlaamse gemeenschap de belangrijkste subsidieverstrekker. Kunstenfestival 0090 ontving van de Commissie Festivals een tweejaarlijkse subsidie van 100.000 euro per jaar. Dit bedrag is uiteraard zeer welkom, maar onvoldoende om het festival en de rest van de werking mee te financieren. De organisatoren zelf werken op vrijwillige basis. Daarnaast werkt Festival 0090 samen met een aantal structurele partners zoals het Zuidpershuis, het Mukha, de Arenbergschouwburg en het Kunstencentrum Monty. Deze partners bieden infrastructuur, want die heeft Festival 0090 niet zelf. Ze betalen een deel van de programmering en voeren ook actief promotie voor het Festival onder hun eigen publiek. In 2007 gaat de derde editie van start.

Voor de vierde editie van het festival in 2008 moet dit jaar opnieuw subsidie worden aangevraagd. Het grote probleem in het Vlaamse cultuurlandschap is dat het geld over te veel aanvragers moet worden verdeeld. Murat Can: 'Het diversiteitsbeleid van minister Anciaux, dat in februari dit jaar gepresenteerd werd, is wel goed bedoeld, maar roept ook vragen op. Tien procent van het budget voor projecten moet volgens de minister worden besteed aan diversiteit. Zullen organisaties nu diverser gaan programmeren omdat ze moeten of omdat ze het zelf willen?'

Christine Delhaye

is docent Cultuursociologie aan de faculteit Sociale Wetenschappen van de Vrije Universiteit Amsterdam

Can is huiverig voor het doorvoeren van maatschappelijke veranderingen die van boven af gedicteerd worden: ‘Ik zie meer heil in het ondersteunen van bewegingen van onder uit.’ Bovendien is Can bang voor het subsidiëren van diverse kunst vanuit een ‘apart’ potje uit het fonds. Hij heeft problemen met het creëren van aparte netwerken voor diversiteit. Verder vreest hij dat bij het beoordelen en subsidiëren van diverse programmering niet dezelfde kwaliteitsmaatstaven worden gehanteerd. Ook diverse programmering moet volgens hem puur op inhoud worden beoordeeld.

De organisatoren werken er hard aan om 0090 nog verder te laten groeien, want uiteindelijk dromen ze ervan om niet alleen Turkse kunsten naar Antwerpen te halen, maar producties vanuit het hele Midden-Oosten: Syrië, Egypte enzovoorts. ‘Want als je vooroordelen wilt ondermijnen en het belang dat gehecht wordt aan nationale grenzen ter discussie wilt stellen, wil je uiteindelijk zelf ook grensoverschrijdend werken’, aldus Can. Helaas is een dergelijke brede programmering bij gebrek aan middelen nu nog niet mogelijk.

Het ideaal van Murat Can is een wereld waar je je als mens overal thuis voelt en waar je,

Ook diverse programmering moet puur op inhoud worden beoordeeld

op welke plek je ook bent, de kans krijgt met kunsten van over de hele wereld kennis te maken. De laatste tien jaar is er een forse polarisering in de wereld merkbaar en nationale grenzen gaan in toenemende mate dicht. In Antwerpen is door een partij als het Vlaams belang kunstmatig een gevoel van angst gecreëerd en in stand gehouden. ‘Het is pijnlijk te leven op een plek waar je niet geaccepteerd wordt, waar je je altijd tweederangs burger voelt en waar mensen zelfs bang voor je zijn’, zegt Can. Vandaar zijn utopie: een wereld waar iedereen overal welkom is.

Alle rappers heten Ali

Pablo Cabenda De universele taal van de hiphop heeft een enorme invloed op de jeugd, ook in Nederland. De van oorsprong zwarte Amerikaanse muzieksoort is liefdevol geadopteerd door allochtone ouders. ‘Hiphop is de meest universele uitingsvorm van onvrede.’

De Nederlandse jeugd is een beetje zwart geworden. Ja, Mark en Sanne zijn nog steeds een stuk blanker dan Errol of Achmed. Maar er is nu een grote kans dat ook zij kleren dragen van het zwarte kledingmerk Karl Kani, dat ook zij in hun conversatie Surinaamse leenwoordjes als *smatje* of *doekoe* droppen en dat ook zij het laatste album van de hiphopformatie Black Eyed Peas helemaal lauw vinden.

Er heeft zich de laatste jaren een opmerkelijke verandering voltrokken in de smaak van Nederlandse jongeren. Met zijn allen hebben ze van urban de meest dominante stroming in de moderne jeugdcultuur gemaakt – die verzamelaar voor moderne grotestadpopmuziek die een zwarte basis heeft en waar hiphop en r&b een belangrijk deel van uitmaken.

Het speelt al een tijdje. In oktober 2003 berichtte het Amerikaanse muziekblad *Billboard magazine* dat de toptien van de Billboard top-honderd geheel uit zwarte artiesten bestond.

Het was officieel: rock als gemene deler, als vertolker van het jongerengevoel, was van zijn troon gestoten door r&b en hiphop.

Het was ook te zien. Zwarte videoclips van daar dicteerden de schoolpleinmode van hier. Europa in het algemeen, en Nederland in het bijzonder, heeft de trend gevolgd. Op zich geen bijzonderheid, want voor alle zaken des popcultuurs volgt Europa Amerika nog steeds op de voet. Wel opmerkelijk is dat in Nederland niet alleen de Afro-Amerikaanse component wordt gevierd, maar ook de Nederlandse. Hiphop is een kweekvijver gebleken voor rappers die hun wortels niet in de polder hebben, maar in de Marokkaanse Maghreb of aan de Surinaamse Marowijne.

De Marokkaanse Ali B was vorig jaar commercieel de meest succesvolle Nederlandse rapper die ook nog het vaakst in de media verscheen. In alle grote steden opereren diverse populaire multiculti rapcrews. Een daarvan,